

УК України – вступлення приговора в законную силу. В проанализированных кодексах он не определяется. Доказано, что конечный момент течения срока давности необходимо устанавливать, потому что он характерен для любых сроков в праве.

Ключевые слова: давность; сроки давности; начальный момент срока давности; конечный момент срока давности; дифференцированные сроки давности.

Summary

Golovchak M. Строки давності у кримінальному законодавстві України та окремих зарубіжних країн.

The problem of calculating the statute of limitations in criminal law of Ukraine and some other countries. We investigated criminal provisions provided for in Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine and fourteen foreign countries. Isolated differentiated approach to setting time limits in these codes. It was determined that in establishing these deadlines to consider the severity of the offense. It was stated that many foreign codes apply a differentiated approach to determining the starting point of the time frame. It depends on the onset of socially dangerous consequences, whether the offense is consummated or incomplete, he committed alone or in complicity relates to continuing or continuing offenses. Asked to borrow this positive experience in improving the article 49 of the Criminal Code of Ukraine. Also characterized by a finite time period of limitation under the Criminal Code of Ukraine – the entry of the verdict. In the analyzed codes it is not defined. It is proved that the end-point of the period of limitation should be set because it is typical of any time limit on the right.

Key words: limitation, statute of limitations, the initial moment of the statute of limitations, the final moment of the statute of limitations; differentiated statute of limitations.

Отримано 31.05.2013

УДК 343.21

Д. М. ГОРБАЧОВ

Дмитро Миколайович Горбачов, здобувач Київського університету права НАН України

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ РОЗДІЛУ XVII
КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

Однією із сучасних тенденцій розвитку закону України про кримінальну відповідальність є реформування розділу КК України, який встановлює відповідальність за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Зміни до зазначеного розділу, як декларувалось у пояснювальній записці до відповідного законопроекту, спрямовані на приведення національного законодавства у відповідність до стандартів, встановлених Кримінальною Конвенцією про боротьбу з корупцією 1999 року. Численні моніторинги, які проводяться компетентними міжнародними організаціями, засвідчили необхідність вжиття невідкладних заходів, спрямованих на боротьбу із корупцією в Україні.

Питанням регламентації кримінальної відповідальності за службові злочини впродовж значного періоду часу приділялась значна увага з боку науковців. На сучасному етапі розвитку кримінально-правової науки дослідження напрямів кримінально-правової протидії службовим злочинам набуває ще більшої актуальності у зв'язку з численними спробами вдосконалення чинного розділу XVII КК України. Так, дослідженню проблем зазначеної сфери нормативно-правового регулювання присвятили свої праці Л. В. Багрій-Шахматов, Л. П. Брич, Б. В. Волженкін, А. А. Задорожний, К. П. Задоя, О. О. Кваша, О. М. Костенко, М. І. Мельник, Д. Г. Михайленко, В. О. Навроцький, О. Я. Светлов, М. І. Хавронюк, Н. М. Ярмиш та багато інших, однак законодавчі зміни зумовлюють необхідність подальшого дослідження окремих аспектів злочинів у сфері службової діяльності.

Метою цієї статті є аналіз сучасних тенденцій реформування розділу XVII КК України для оцінки їх доцільності та системності.

На сьогодні можна виокремити два етапи реформування розділу XVII КК України: перший етап – прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI; другий етап – прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. № 221-VII.

Так, на першому етапі розділ XVII КК України зазнав істотних змін, які виявились у диференціації кримінальної відповідальності службових осіб та службових осіб юридичних осіб приватного права, впровадженні кримінальної відповідальності для осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. На другому етапі найбільш принципові зміни полягали у заміні поняття «хабар» поняттям «неправомірна вигода», криміналізації діяння, яке полягає у прийнятті службовою особою пропозиції, обі-

цянки надати їй або третій особі неправомірну вигоду. Крім того, законодавцем змінено визначення поняття неправомірної вигоди у примітці до ст. 364-1 КК України.

Науковці у своїх працях акцентують увагу на проблемах дефініцій, якими наповнено примітки до статей розділу VII КК України. Так, К. П. Задоя, на підставі проведеного дослідження, на наш погляд, цілком обґрунтовано констатує, що в законі мають місце неузгодженості як між нормами-дефініціями та нормами-приписами Розділу XVII Особливої частини КК, так і між самими нормами-дефініціями у цьому ж розділі¹.

Наведений висновок свідчить про те, що істотні зміни нормативно-правового регулювання потребують глибокого аналізу в тому числі у контексті питання співучасті у злочинах, які вчиняються у сфері службової діяльності. Існуюча доктрина, у зв'язку з криміналізацією цілого ряду діянь, потребує встановлення нових правил та підходів до кваліфікації злочинів, розуміння сутності окремих кримінально-правових понять, які є відмінними від тих, які були обґрунтованими до реформування розділу XVII КК України. Наприклад, твердження, сформульоване на підставі аналізу попередньої редакції зазначеного розділу про те, що злочини зі спеціальним суб'єктом прикметні саме тим, що їх можуть вчинити лише ті особи, що наділені ознаками спеціального суб'єкту (за винятком дачі хабара)² не відповідає чинному законодавству. Таких винятків побільшало – підкуп службової особи юридичної особи приватного права (ст. 368-3 КК України); підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України); пропозиція або надання неправомірної вигоди (ст. 369 КК України).

Крім того, як уже зазначалось вище, значною мірою змінились суб'єктивні ознаки цієї групи злочинів. Згідно чинного закону усі посягання за критерієм суб'єкта злочину можна поділити на злочини, що вчиняються спеціальним суб'єктом (службовою особою, службовою особою юридичної особи приватного права, особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг), та злочини, що вчиняються загальним суб'єктом. Загальним суб'єктом в межах даного розділу щодо злочинів у сфері службової діяльності можуть бути вчинені діяння, відповідальність за які, встановлена такими нормами: ч. 1 ст. 368-3 КК України – пропозиція, надання або передача службовій особі юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми неправомірної вигоди за вчинення дій чи бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто надає чи передає таку вигоду, або в інтересах третіх осіб; ст. 369 КК України – пропозиція або давання неправомірної вигоди; ч. 1 ст. 369-2 КК України – пропозиція або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави; ч. 2 ст. 369-2 КК України – одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, або пропозиція здійснити вплив за надання такої вигоди.

Відтак, усі інші злочини аналізованого розділу можуть бути вчинені лише спеціальним суб'єктом. Такі злочини полягають у діяннях, які, узагальнюючи, можна звести до двох різновидів:

а) злочини, що полягають у неналежному використанні або виконанні (службова недбалість) наданих особі, у зв'язку із займаною нею посадою, повноважень, їх перевищенні. Іншими словами, така особа вчиняє дії, які суперечать природі такої діяльності.

б) одержання різноманітної вигоди, яка особі пропонується або надається у зв'язку із займаною нею посадою.

Слід погодитись із А. А. Задорожним у тому, що специфіка об'єктивної сторони злочинів у сфері службової діяльності виявляється в її вираженні, з одного боку, в неправомірному використанні, перевищенні, невиконанні або неналежному виконанні суб'єктом своїх службових повноважень, а з іншого – в протиправному спонуканні суб'єкта до такого неправомірного використання, перевищення, невиконання або неналежного виконання службовою особою її службових повноважень³.

Окрім аналізу диференціації кримінальної відповідальності доктрина кримінального права, на нашу думку, повинна дати обґрунтований висновок щодо доцільності внесення відповідних змін, а також щодо їх системності. Висновок щодо зазначених питань дозволить констатувати позитивні, з точки зору їх обґрунтованості, та негативні тенденції розвитку закону про кримінальну відповідальність. У цьому контексті слід зазначити, що в науці кримінального права висловлювались досить аргументовані зауваження на стадії обговорення законопроектів щодо внесення змін до аналізованого розділу КК України. Так, Л. П. Брич зазначає, що проявом недоцільної казуалізації кримінально-правових норм є встановлення у різних статтях (ст. 235-4 «Комерційний підкуп» і ст. 235-5 «Підкуп особи, яка виконує надані їй законом публічні повноваження») кримінальної відповідальності за однакове діяння різних спеціальних суб'єктів за абсолютно однаковою санкції у нормах, що передбачають основні склади злочинів⁴. Незважаючи на те, що аналізований вченою законопроект не було прийнято, все ж позиція щодо встановлення у різних статтях відповідальності за підкуп знайшла своє відображення у статтях чинного КК України, а саме у ст. ст. 368-3, 368-4 КК України із однаковими санкціями у нормах, що передбачають основні склади злочинів.

Водночас аналізовані зміни кримінального закону не слід розглядати лише з позиції їх критики. Так, наприклад, заміна поняття «хабар» поняттям «неправомірна вигода» припинила дискусії про те, чи можна поняттям хабар охопити немайнові блага, послуги. У науці це питання пропонувалось вирішувати по-різному, однак цілком обґрунтованим, на наш погляд, є висновок про те, що хабар є майновим благом, яке має вартісний еквівалент⁵. Як зазначали (до заміни у КК України поняття «хабар» поняттям «неправомірна вигода») В. Бабаков та А. Ізетов, питання співвідношення хабара і неправомірної вигоди постає особливо гостро при кваліфікації дій суб'єкта за ст. 370 КК України, в якій предмет злочину охоплює ці поняття. Таке законодавче рішення (закріплення кримінальної відповідальності за провокацію хабара та комерційного підкупу в одній

статті), на думку зазначених вчених, не узгоджується з основною ідеєю щодо розмежування відповідальності за корупційні діяння службових осіб публічної та приватної сфер, а також осіб, які надають публічні послуги⁶.

У контексті проблем кваліфікації, які можуть виникнути у зв'язку із аналізованими законодавчими змінами, звертаємо увагу на наступне. Аналіз диспозицій статей, які встановлюють відповідальність за такі злочини як «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» (ст. 368 КК України), «Незаконне збагачення» (ст. 368-2 КК України), «Зловживання впливом» (ст. 369-2 КК України) дозволяє дійти висновку про те, що ці склади злочину мають значну кількість спільних рис.

Ознака, яка дозволяє відмежувати ст. 368 КК України від двох інших наведених норм, полягає в тому, що службова особа приймає пропозицію, обіцянку чи одержує неправомірну вигоду *за вчинення або не вчинення будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища*. Аналізуючи службові злочини за радянських часів, відомий вчений цього період О. Я. Светлов наголошував на тому, що характерна особливість одержання хабара полягає в тому, що дія стосовно частини об'єктивної сторони (самого одержання хабара) поєднується з дією чи бездіяльністю за одержання винагороду⁷.

У свою чергу, незаконне збагачення полягає в одержанні службовою особою неправомірної вигоди за відсутності ознак хабарництва. Тобто, на відміну від ст. 368 КК України у ст. 368-2 КК України не деталізовано за що службова особа таку винагороду одержує. У свою чергу, при вчиненні злочину, який полягає у зловживанні впливом (ст. 369-2 КК України) особа одержує неправомірну вигоду для себе чи третіх осіб за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави.

На відміну від проаналізованих злочинів, передбачених ст.ст. 368, 368-2 КК України, суб'єкт злочину, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК України – загальний. Однак, на практиці він, безперечно, може бути вчинений і службовою особою. У такому випадку, на думку В. П. Тихого, в діях особи будуть крім ознак ч. 2 ст. 369-2 КК України додатково і ознаки злочину, передбаченого ст. 368-2 «Незаконне збагачення» КК України⁸. Вважаємо, що враховуючи принцип заборони подвійного інкримінування, таку пропозицію слід визнати дискусійною. Так, одна дія – одержання неправомірної вигоди, за умови реалізації запропонованого В. П. Тихим підходу, отримує оцінку за двома статтями КК України. Тому, у випадку вчинення злочину, який полягає у зловживанні впливом службовою особою, таке діяння повинно бути кваліфіковане лише за ст. 369-2 КК України. Аналіз санкцій ст.ст.368-2, 369-2 КК України показав, що покарання за зловживання впливом є більш суворим, ніж за незаконне збагачення. Із цього можна зробити висновок про вищу суспільну небезпечність зловживання впливом, незважаючи на те, що суб'єкт цього злочину загальний.

Дискусійним є визначення ознак об'єктивної сторони злочину, передбаченого новою редакцією ст. 354 КК України, а також інших статей розділу XVII КК України, в яких одночасно використовуються поняття «пропозиція» та «обіцянка». Слід зазначити, що саме у такий спосіб ці поняття використовуються у Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року, однак, на нашу думку, використання таких понять є допустимим у Конвенції, що за своїм змістом є документом, який встановлює загальні напрямки вдосконалення законодавства держав, які її ратифікували. Водночас слід акцентувати увагу на тому, що слова «пропозиція» та «обіцянка» є близькими за змістом, а тому проблематичним може бути їх розмежування, яке є необхідним для правильної кваліфікації. У тлумачному словнику української мови слово «обіцянка» визначається як добровільно дане зобов'язання зробити що-небудь⁹. Натомість «пропозиція» – це те, що пропонується кому-небудь замість чогось або на вибір як угода, умова та інше¹⁰. Взявши за основу такі визначення, можна дійти висновку про те, що більш вдалим поняттям, яке слід використовувати при формулюванні об'єктивної сторони службових злочинів, є поняття «пропозиція», яке означає пропонування неправомірної вигоди в заміні виконання чи невиконання певних дій.

У цьому контексті, слід звернути увагу на наявну в кримінальному праві дискусію щодо оцінки пропозиції хабара як незакінченої злочинної діяльності – як виявлення наміру на вчинення злочину, а не як безпосереднє вчинення злочину. О. О. Кваша, на підставі дослідження кримінально-правової сутності поняття «пропозиція» констатує, що це поняття слід розуміти як висловлення наміру, тобто передує навіть першій стадії вчинення злочину – готуванню до злочину. Відтак, вчена, аналізуючи доповнення КК України статтею, внаслідок якої криміналізовано пропозицію хабара, робить висновок про те, що відбулась надмірна криміналізація діяння, навіть за необхідності посилення протидії хабарництву та корупції в сучасній Україні, і частина перша ст. 369 КК має бути виключена¹¹. Схожа позиція викладена у висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, в якому доводиться недоцільність криміналізації пропозиції неправомірної вигоди, оскільки по-перше, вчинення таких дій може свідчити лише про наявність наміру, думки отримати неправомірну вигоду, що саме по собі не утворює склад злочину (ст. 11 КК). І лише у випадку, якщо той, хто пропонує неправомірну вигоду та той, кому її пропонують, доходять певної домовленості про умови та способи реалізації їх «спільного плану», такі дії можна розглядати як готування до хабарництва. Але довести або спростувати таку домовленість на практиці майже неможливо¹².

Безперечно, слід погодитись із тим, що вчинення таких діянь досить складно довести, однак з точки зору вдосконалення кримінально-правової протидії злочинам у сфері службової діяльності, вважаємо, що такий крок є обґрунтованим.

Поряд із питанням криміналізації пропозиції і обіцянки неправомірної вигоди слід розглядати пов'язане питання кримінальної відповідальності за провокацію підкупу, яка, згідно із чинною редакцією ст. 370 КК України настає за свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої виго-

ди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду.

У науці кримінального права пропонується визначити сутність провокації через наступні складові цього поняття: а) провокація – це спонукання потерпілого до дій чи рішень, які тягнуть для нього негативні наслідки; б) негативні наслідки для спровокованого – це та мета, до якої прагне провокатор і про яку невідомо потерпілому¹³. Характерною ознакою провокації злочину, на думку О. І. Альошиної, є те, що створення обстановки, яка викликає вчинення злочину, не лише повинно передувати виконанню діяння спровокованою особою, а й передувати виникненню у такої особи наміру вчинити злочин. Інакше, якщо у особи виник намір на вчинення конкретного злочину незалежно від дій провокатора, говорити про наявність провокації не уявляється можливим¹⁴.

Наявність зазначеної вище мети – викриття спровокованої особи, на наш погляд, дозволяє відмежувати провокацію від підбурювання до одержання чи давання неправомірної вигоди, оскільки суб'єктивна сторона діяння підбурювача характеризується лише усвідомленням і бажанням схилити іншу особу до вчинення злочину, а не використати факт вчинення злочину проти такої особи. Взагалі питання щодо доцільності криміналізації провокації в окремій статті КК України є предметом наукових дискусій. На наш погляд, цілком обґрунтованим є висновок С. В. Кугушевої, яка констатує, що при провокації злочину фактично є відсутньою єдність умислу особи, яка її здійснює, і особи, стосовно якої здійснюється провокація, що виключає можливість кваліфікації дій провокатора в межах інституту співучасті¹⁵.

Таким чином, аналіз змін та доповнень до розділу XVII КК України засвідчив необхідність подальшого розвитку доктрини кримінального права в частині вчення про службові злочини, понять, які є складовими у законодавчих формулюваннях таких посягань, а також заслуговує уваги дослідження співвідношення між суміжними складами злочинів.

Зміна законодавчих підходів до визначення суб'єктів службових злочинів та диференціація кримінальної відповідальності обумовлює необхідність вирішення питання щодо співучасті не лише загального і спеціального суб'єктів, але і співучасті різних спеціальних суб'єктів – службових осіб, службових осіб юридичних осіб приватного права та осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

¹ *Задоя К. П.* Особливості взаємодії норм-приписів розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України з нормами-дефініціями // Часопис Академії адвокатури України. – № 17. 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ChaaU/2012-4/12zkpznd.pdf>

² Кримінальне право України. Загальна частина / За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – С. 239–240.

³ *Задорожний А. А.* Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері службової діяльності // Право і безпека. – 2012. – № 2 (44). – С. 108.

⁴ *Брич Л. П.* Про проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С. 29.

⁵ *Губанова О. В.* Шляхи адаптації національного кримінального закону нормам конвенції ООН проти корупції // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Том 23 (62). – № 2. – 2010. – С. 211.

⁶ *Бабаков В.* Правові аспекти застосування кримінального законодавства за вчинення корупційних злочинів / В. Бабаков, А. Ізетов // Вісник прокуратури. – 2013. – № 5 (143). – С. 99.

⁷ *Светлов А. Я.* Ответственность за должностные преступления / Светлов А. Я. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 37.

⁸ *Тихий В. П.* Щодо кримінальної відповідальності за зловживання впливом (стаття 369-2 КК України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.big-lib.com/book/63_Kriminalni_kodeks_Ukraini_10_rokiv_ochikyvan_Tezi/6842_ShODO_KRIMINALNOI_VIDPOVIDALNOSTI_ZA_ZLOVJIVANNYA_VPLIVOM_st_3692_KK_YKRAINI

⁹ Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / [уклад. : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко]. – [2-ге вид., виправ.]. – К.: АКОНІТ, 2001. Т. 2 : – К–П – 2001. – С. 396.

¹⁰ Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / [уклад. : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко]. – [2-ге вид., виправ.]. – К.: АКОНІТ, 2001. – Т. 3 : П–Я – 2001. – С. 43.

¹¹ *Кваша О. О.* Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монограф. / Кваша О. О. ; НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Луганськ : РВВЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 560 с. – С. 322.

¹² Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46598

¹³ *Побрызгаева Е.* Вопросы квалификации провокации взятки либо коммерческого подкупа / Е. Побрызгаева, С. Бабыч // Уголовное право. – 2006. – № 5. – С. 70.

¹⁴ *Альошина О. І.* Провокація злочину (кримінально-правове дослідження) / Альошина О. І. – Х., 2007. – С. 67.

¹⁵ *Кугушева С. В.* Провокація преступления: проблемы уголовно-правовой квалификации / С. В. Кугушева // Уголовное право. – 2005. – № 10. – С. 25.

Резюме

Горбачов Д. М. Сучасні тенденції реформування розділу XVII Кримінального кодексу України.

У статті досліджуються аспекти розвитку нормативно-правового регулювання сфери кримінальної відповідальності за службові злочини. Аналізуються наукові підходи до впровадження законодавчих змін, які полягають у заміні поняття «хабар»

на поняття «неправомірна вигода», криміналізації пропозиції неправомірної вигоди та її прийняття, а також сутність такого посягання як провокація підкупу. Доведено, що доповнення КК України новими нормами призвело до появи суміжних складів злочинів, а тому у процесі кваліфікації злочинів у сфері службової діяльності потрібно враховувати принцип недопустимості подвійного інкримінування.

Ключові слова: службові злочини, співучасть, хабар, неправомірна вигода, пропозиція неправомірної вигоди, провокація підкупу, підбурювання.

Резюме

Горбачёв Д. Н. Современные тенденции реформирования раздела XVII Уголовного кодекса Украины.

В статье исследуются аспекты развития нормативно-правового регулирования сферы уголовной ответственности за служебные преступления. Анализируются научные подходы к внедрению законодательных изменений, которые выражаются в замене понятия «взятка» понятием «неправомерная выгода», криминализации пропозиции неправомерной выгоды и её принятия, а также сущность такого посягательства как провокация подкупа. Доказано, что дополнение УК Украины новыми нормами привело к появлению смежных составов преступлений, а поэтому в процессе квалификации преступлений в сфере служебной деятельности необходимо учитывать принцип недопустимости двойного инкриминирования.

Ключевые слова: служебные преступления, соучастие, взятка, неправомерная выгода, предложение неправомерной выгоды, провокация подкупа, подстрекательство.

Summary

Horbachov D. Current trends of the reform of the Chapter XVII Criminal code of Ukraine.

This paper examines aspects of the legal regulation of criminal responsibility for crimes office. Analyzed scientific approaches to the implementation of legislative changes which are to replace the term “bribe” to the concept of “undue advantage” criminalization offer undue advantage and its acceptance, as well as the nature of the infringement as a provocation of a bribe. It is shown that supplementing the Criminal Code of Ukraine with new law rules led to the appearance of adjacent crimes, and therefore in the definition of crimes in the field of performance must take into account the principle of the inadmissibility of double incrimination.

Key words: official crime, complicity, bribe, undue advantage, the supply of illegal benefit, provocation of a bribe, incitement.

Отримано 1.06.2013

УДК 343.8

Т. В. ДУЮНОВА

Тетяна Василівна Дуюнова, молодший науковий співробітник Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Довічне позбавлення волі є достатньо новим та специфічним видом покарання для українського законодавства й науки. Його введення було обумовлено пошуком «адекватної» заміни смертній карі. Як самостійний предмет розгляду науковців дослідження довічного позбавлення волі досить рідко виокремлюється у наукових працях. Найчастіше зазначений вид покарання розглядається разом з позбавленням волі на певний строк і саме в рамках кримінально-правових досліджень, а не кримінально-виконавчих розробок.

Утім, питання введення позбавлення волі як заміни смертної кари розглядав ще А. Ф. Кістяківський, причому виходячи з положень, викладених ним у роботі «Исследование о смертной казни» 1867 р., він був запеклим прихильником максимальної міри покарання, а саме – позбавлення волі¹.

Фактично рівень комплексного вивчення проблем виконання покарання у виді довічного позбавлення волі є досить низьким. Перші розробки, пов'язані з питанням виконання покарання у виді довічного позбавлення волі, мали більш громадський (суспільний) характер, не науковий, і з'являлися вони почали лише наприкінці ХХ століття.

Схиляючись до довічного позбавлення волі, О. В. Беца звертав увагу на те, що ефективність смертної кари як виду покарання досить низька. Він стверджував, що за результатами досліджень ООН не було встановлено стабільного зв'язку між збільшенням випадків застосування смертної кари і зменшенням рівня злочинності у країні. Навпаки, чим менше застосовувалася ця міра покарання, тим менше вчинялося злочинів, за які вона передбачалася. Вчений зазначав, що жорстокість з боку держави породжує жорстокість з боку громадян. Тому перспективу, що відповідає проголошеному Конституцією України статусу справедливої, правової та соціальної держави, він вбачає саме у довічному позбавленні волі².